

ՀԱՄԱԲԱՆԵՐ ՌՈՒՄԻՆՈՅ

ԱՌԱՋԻՆ

ՏԱՐԻ

ՀԱՄԱԲԱՆԵՐ ՌՈՒՄԻՆՈՅ լրագիրը հրատարակուած է իւրաքանչիւր ամսի 10 և 20 ին. տարեկան գինը ճՈՒՍԲԱՂԻ հետ 'ի միասին է 5 ռուբ. արծաթ. իսկ կէս տարուանը 3 ռուբ. արծ. կանխիկ վճարելի:

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ 20 Հ. 12 1862 ԱՄԻ

ԺԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

ՀԱՄԱԲԱՆԵՐ ՌՈՒՄԻՆՈՅ լրագր-
րիս ստացումներ աւելի զիւրացուցանելոյ հա-
մար՝ վճռեցինք բանալ ստորադրութիւն և
նորա համար միայն, առանց ճՈՒՍԲԱՂԻ, նշա-
նակելով գին (Թէ Մոսկուայի մէջ, և Թէ
ուղարկելով) աւելի արդար համար 3 ռուբ.
արծ. իսկ կէս արդար համար (այն է՝ Փետրուա-
րեցի մէջ և Օգոստոսի մէջ)՝ 1 ռ. 50 կ. արծ.

Բաժանորդութեան ցանկացողը կարող է ու-
ղարկել նշանակեալ գինը հետեւեալ հասցեի.

«Въ Редакцію Армянской газеты Вестника
России, Г. Зармайру Меерлянтъ, въ Москвѣ,
въ Армянск. переулкѣ въ домѣ Армянской церкви».

Կանխիկ փողը չվճարողին լրագիրս չուղարկուի:

ՀԱՄԱԲԱՆԵՐ

ՄՈՍԿՈՒԱ

1862. Յունիսի 3.

Որովհետեւ ազգային երկպառակութիւնն
Օ. միւռնիոյ մէջ՝ Աստուծոյ օգնականութեամբ,
արդէն դադարեցաւ և խաղաղութիւնը անցաւ
նորա տեղ (որպէս յայտնի է լրագրիս նախընթաց համարի միջէն), փասն

որոյ աւելորդ է քանի մի խորհրդածութիւնք
'ի մէջ բերել այս տեղ այդ անկարգութեանց
վերայ, որք գեղեցիկ նկարագրուած են հե-
տեւեալ ճՈՒՍԻ մէջ, որ ընդօրինակուած և
ուղարկուած է մեզ 'ի մեր Թղթակցէն:

«Մինչև ցերե պիտի համբերես, ով Զմիւռ-
նացի Հայ, քու ազգային անկարգութեանց, մին-
չև ցերե պիտի անդգայ մնաս համազգի Թշնամեաց
առաջև, մինչև ցերե ոտնակոխ պիտի ըլլան քու
պատիւը և իրաւունքը ազգակործան բռնաւորնե-
րէն, լուսաւորութեան և ազգային Թշնամիները ի-
րենց դիմակը նետեցին, և անարգել բռնութեան
գործեր կրկնատարնեմ, իրենց տգէտ և ազգատեաց
արբանեակներուն առջև ինկած՝ Սահմանադրու-
թիւնը ոտքի տակ կ'առնեն, և իրենց բնական բռ-
նամիլութեան կրդիմեն. Սոսկալի՜ ոճիր...»

«Բռնութեան լուծին տակէն ազատելու համար՝
ազգը Սահմանադրութիւնը հաստատեց Առատա-
գութ Ծոցստափառ Օսմանեան պետութեան մաս-
նաւոր հրամանաւր և շնորհիւր. Յնձաց Զմիւռ-
նիա, որ այսուհետև իր իրաւունքը ոտքի տակ պի-
տի չկոխուի, բռնութեան ոգին պիտի դադրի, կիր-
քը և հակառակութիւնքը պիտի անհետանան, և
արդարութեան ու իրաւանց արեւը պիտի ծաւալի:

Բայց ինչպէս բռնութեան մահահոտ շունչը սկսաւ
նորէն վելլ, և ազգին իրաւունքը քանի մը բռնա-
ւոր ազգատեացներու կրից զոհ եղաւ: Միթէ ազգը
քանի մը հոգւոյ անիրաւութեան տակ պիտի հե-
ծէ, միթէ ազգը տակաւին բռնութեան լուծին տակ
պիտի հիւծի. ազգը կարող է՝ իր օրինազանց և
ուխտադրուած անդամները պատժելու: Ճանչցիր ով
ազգ բարեմիտ, քու Թշնամեացդ կեղծ և Թունա-
շունչ լեզուն, ճանչցիր անոնց փտանգաւոր և Թա-
կարծապատ քայլերը. հեռացուր զանոնք քու փա-
րախէդ, անջատէ ոխտարազեցտ գայեւերը քու հո-
տիդ մէջէն, որպէս զի անմեղութեամբ անոնց զոհ
չըլլաս, որպէս զի կարենաս աղատ շունչ մը շնչել,
որպէս զի կարենաս Սահմանադրութիւնը հաստա-
տուն պահել և պաշտել զան. քանի որ անոնք քու
փարախիդ մէջն են, ամենեւին հանդարտութիւն պի-
տի չունենաս, միշտ խռովութիւն, կռիւ, նախա-
տիրք. քանի որ բռնութիւնը կը գործանայ, տղիտու-
թիւնը և ատելութիւնը պիտի փոխանակեն ազ-
գային յուսատու վիճակին:

«Սահմանադրութիւնը կը բողբէ այս աղատու-
թեան և իրաւանց Թշնամիներուն ընթացքին դէմ,
կը բողբէ բարձրաձայն և ամենեւին չկասիր պողա-
լէ, մինչև որ իր իրաւունքը բոլոր աշխարհի ճանչ-
ցնէ, մինչև որ ամեն կողմէն զինքը պաշտպանելու

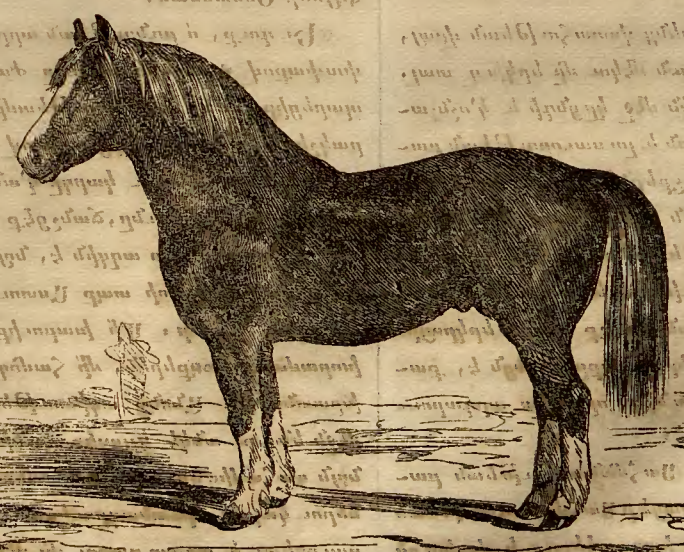
ԹԵՐԹԻԿ

ՌԻՓԵՂ ԶԻ

Ներկայ ժամանակումն գտանուում է
քաղաքիս Թաղաւորական ձիադարմանական
կառավարութեան ակտի մէջ՝ Պուցէֆայ
անունով ձին, որ 5 տարեկան է, և ունի 2
կանգուն և 6 1/2 վերջը բարձրութիւն: Այս
ձին ծնուած է Լեզգիայում և պատկանում
է Սեֆեֆօլեան ցեղին: Նորա ոյժը այնքան
մեծ է, որ կարողանում է քաշել 105 փուտ:

ԾԻԾԱՂԱՇԱՐՁ ՊԱՏԱՍԻԱՆ

Ճէմ, Բօշլէրը, իւր ժամանակի ամենա-
քաղաքավար մարդը, մեռանում էր շրջա-
պատած իւր ընկերներով, և զգալով վերջին
րոպէները, ասաց: Երբեք չեմ հրաշտ
— Ներեցէ՛ք՝ Պարոններ, եթէ ես, մե-
ռանելուս ժամանակ, դէմն ծածկեմ:

ՊՈՒՑԵՖԱԼ

աճապարեն. կրգուէ որ այս Սահմանադրութեան
[Թշնամիները արձանագրութեանց մէջ անցնին, ու
ամեն մարդ անոնցմէ խորշի զգուի իրր 'ի հրէշէ-
ալ չճանչնայ զանոնք Հայկայ հարազատ որդիքը,
ալ չճանչնայ զանոնք ազգային բարեկարգութեան
և լուսաւորութեան բարեկամ, այլ իրը Վասակ և
Մեհրուբեան նկատէ զանոնք, այլ իրը ազգակոր-
ծան, մարդկութեան թշնամի, և մատնիչ ազգին,
և թող Հայկայ սերունդը Հայկական պատմութեան
մէջ ասոնց անունները անիծելով կարգայ, ինչպէս
որ կըկարգայ Մեհրուբեանինը, Վասակինը, և տ-
նոնց նմաններունը: Քանզի ընկերութիւնները կը-
քայքայեն, ազգին ընդհանուրն օգուտը իրենց
մասնաւոր կրիցը զո՛հ կ'ընեն, միաբը և իրաւունքը
նորաձեւ կըջանան, ազատաստութիւնը և մամուլը
լռեցնել կ'ուզեն. ինչո՞ւ. — Վասն զի ազգասէր-
ները և լուսաւորեալները անոնց դէմ բողոքելով,
անոնց ընթացքը կընկարագրեն, վասն զի ճշմա-
րիտը կըլսօսին, ընդհանուր աշխարհի անոնց պա-
կասութիւնները կըցուցնեն, վասն զի ազատ խօ-
սելով ամենուն աչքը պիտի բացուի, ու իրենց միա-
պետական իշխանութիւնը պիտի խափանի: Տակա-
ւին պիտի տեսէ՞ այս բռնակալութիւնը, տակաւին
տգիտութիւնը պիտի տիրէ՞ մեր Սահմանադրութեան
[Թշնամեաց վերայ. երբ պիտի յուսանք յառաջա-
դիմութեան. — Քանի որ այս ընթացքին մէջն են,
քանի որ մեր քայլերուն խոչընդոտն կըկենան, քա-
նի որ բռնութիւնը շղթաներու մէջ փակուած է,
Հայը թող յուսայ թէ բարեկարգութեան և լու-
սաւորութեան շաւղին մէջ քայլ մը պիտի ընէ,
այլ միշտ յետադէմ պիտի խաղայ, միշտ տգիտու-
թեան և միշտ անկարգութեան մէջ պիտի տապալի:

«Սակայն արդարութեան և իրաւանց ձայնը ան-
կարելի է խափանել. արդարութիւնը և իրաւունքը
արեւի նման բացերն և պայծառ են, հնար է անոնց
վրայ բոլոր ծածկել. որչափ որ շուռն ունինք, որ-
չափ որ կենք և ոյժ ունինք, պիտի չկասկեմք բո-
ղոքելէ այս տեսակ անկարգութեանց և բռնու-
թեանց դէմ: Ան որ Սահմանադրութեան թշնամի
է, ան որ ազատաստութիւնը և մամուլը կ'ատէ՝
լուսաւորութիւնը կ'ատէ, ան որ լուսաւորութիւնը
կ'ատէ՝ իր ազգը կ'ատէ, ան որ իր ազգը կ'ատէ՝
մարդկային ցեղէն է արդեօք. մենք կ'ամչնանք ա-
նոր անունը տալու:

«Թող չվտաճին իրենց վտաճութեան վրայ,
թող չկարծեն թէ կրնան մեկու մը երկիւղ տալ.
իրենց սպառնալիքը օդին մէջ կըցնդի և կ'ոչնչա-
նայ: Սահմանադրութեան և լուսաւորութեան բա-
րեկամները ամեն բան աչքերնին առած են, իրենց
բոլոր ճիգը պիտի թափեն իրենց իրաւունքը ճանչ-
ցնելու, տգիտութիւնը և բռնամտութիւնը հալա-
ծելու, և յառաջդիմութեան և լուսաւորութեան
դիմելու: Պիտի չվախնան երբեք անոնց երկրպիւն
զօրութենէն, քանի որ իրաւունքը իրենցն է, քա-
նի որ վերը Աստուած ունին, որ միշտ արդարու-
րութիւնը կըպաշտպանէ:

«Բաղալրութեանցէք, Սահմանադրութեան բա-
րեկամք, և զօտեպիւնդ կացէք Սահմանադրութեան
[Թշնամեաց եղջիւրները խորտակելու, և փրփուրի
պէս զանոնք փշրելու: Այսպիսի դարու մէջ կ'ապ-
րինք որ բռնութեան կամքն անգամ պատժոյ կը-

հանդիպի այսպիսի բարեգութ և խնամող պետու-
թեան մը ներքե: Կըբողոքեմք եռապետաց դէմ,
որոնք կ'ուզեն բռնութիւն գործածել այնպիսի ժա-
մանակի մը մէջ, ուր թագաւորները ծննդին զան-
Ասոնք ուրիշ առեր են այս բռնութեան ոգին, ար-
գեօք դեւերէն ներշնչեալ են. կըցաւինք, կըցա-
ւինք 'ի սրտէ, ասոնք այնպիսի հիւպատոսի մը քով
պաշտօն կըվարեն, որուն տէրութիւնը բոլոր աշ-
խարհի ազատաստութիւն քարոզեց և մեծ զօրու-
թեամբ բոլոր աշխարհի վրայէն բռնութիւնը վեր-
ցնելու ջանաց. անշուշտ աս բանս չգիտեր Չմիւռ-
նիոյ արժանապատիւ և արդարասէր հիւպատոսը՝
որ իր ազատասէր կամաց ծառաները՝ իր ուժովը
սոսկալի բռնութիւններ 'ի գործ կ'ընեն, ազգը կը-
յեղափոխեն, և ազգին յառաջդիմութեան ար-
գելք կըլլան. — Ո՛հ, ամենեւին մենք չենք յուսար
որ այսպիսի պիղծ և անօրէն գործի մը ինքը հաւա-
նութիւն տայ. անշուշտ այսուհետեւ անոնց արժա-
նաւոր փոխարէները պիտի տայ իրենց պաշտօնը
այսպէս չարաչար գործածելուն համար. Հայա-
ո՛ր լուսաւորութեան բարեկամք, դիմեցէք այն ար-
դարասէր հիւպատոսին, և ձեր իրաւունքը ճանչ-
ցուցէք անոր, ներկայացուցէք անոր իր պաշտօնէից
վարած բռնութեան ոգին 'ի կործանումն ազգին, և
այն ուժոյ զօրութեամբ ազգին կրած նեղութիւն-
ները, և յուսով եղիք որ արդարասէր հիւպատոսը
ձեր իրաւունքը պիտի ճանչնայ, և այնպիսի բըռ-
նաւորներուն ձեռաց զէնքը պիտի խորտակէ: Ան
ատեն պիտի ազատիք և մեր և դուք, աղքատը,
հարուստը, և վերջապէս բոլոր Չմիւռնիա այսպի-
սի վնասակար անձանց ձեռքէն:

«Սահմանադրութեան [Թշնամիք, վատութիւնը
մէկ դի թողուցէք, ամենեւին վատ մատնութեան
մի դիմէք, քանզի ետքը Յուդայի պէս կըզգաք.
Ինչո՞ւ կըխառնվի երբ ձեր կարելի գործերը 'ի տիպ
կ'արձանագրուին. եթէ իրաւունք ունիք, պատաս-
խան տուէք, մեր սխալները ճանչցուցէք մեզի
եթէ ունիմք, բայց երբ անզգայ կըկենաք զրուած-
ներուն, բայց երբ ճշմարտութեան բերանները գո-
ցել կ'ուզէք, երբ իրաւանց ձայնը նուաճել կըջա-
նաք, յայտ է թէ դուք անիրաւ և բռնաւոր էք, և
կ'ուզէք բարբարոսութիւն բանցնել ընդդէմ՝ ճը-
րամանաց և կամաց առատագութ օգոստափառ
Այստի օսմանեան:

«Եւ դուք, ո՛ր բռնութեան արբանեալներ, ի՞նչ
փափաքով Վասակի անունը ժառանգելու աճա-
պարեցիք, ի՞նչ ակնկալութեամբ այսպիսի ծան-
րակշիռ ոճիւրդ գործակից ըլլալով ազգակործաննե-
րու և բռնասէրներու կարգը կ'անցնիք: Ճանչցէք
ձեր անխոհեմութիւնը, ճանչցէք ձեր սխալմունքը,
ձեր հարուածը ձեր ազգին է, նոյն իսկ ձեր մարմ-
նոյն. համար պիտի տաք Աստուծոյ այդ ձեր ըն-
թացքին համար: Մի խաբուիք եռապետներուն
խորամանկ խօսքերէն, մի համոզուիք անոնց կեղծ
խրատներէն: Անոնք տգիտութեան խորխորատին
մէջն են, ու անկէ ելլալից չունին, դուք ինչո՞ւ 'ի
նոյն գահավիժեցաք, անոնց անունը Մեհրուբեան-
ներու կարգը արձանագրուեցաւ, որ այսպիսի լու-
սաւորեալ և ազատ դարու մը մէջ յառաջդիմու-
թեան արգելք կ'ըլլան, դուք ալ կըփախաքիք որ
ձեր անունն ալ անոնց կարգն անցնի: Անոնք ազ-

գին օգուտը իրենց մասնաւորին օգտին կըգոհեն,
դուք այսպիսի անիրաւութիւն ընելու չէք խղճար:
Անոնք ազգը խաղալիք ըրած՝ իրենց կրից և իրա-
կալութեան գործիք կ'ընեն, դուք ի՞նչպէս կըհամ-
բերէք ասոր: Ձեր սխալած ըլլալը ճանչնալով՝ չու-
ղեցինք ձեզ ալ այս անգամ աս տեղ յիշել վերին-
ներուն հետ իրր մատնիչ ազգին, յուսալով որ դուք
ալ Վարդանանց պէս այդպիսի ցուրտ և դատապար-
տելի պաշտօնի մը առ երեսս յանձնառու ըլլալիդ
պիտի խոստովանիք, պիտի զղջաք և պիտի դառ-
նաք ձեր ազգին ընդհանուրին, պիտի ջանաք անոր
պատիւը և իրաւունքը պաշտպանել, և լուսաւո-
րութեան դիմել, ապա թէ ո՛չ՝ Վեստ Սարգիսնե-
րու և անոնց նմաններուն կարգը պիտի անցնիք,
և զձեզ ալ վերիններուն հետ իբր ազգին [Թշնամի-
ները պիտի հրատարակենք աշխարհի:

«Ո՛վ Տէր, արդեօք գաւազան բարկութեանդ են
ասոնք մեր ազգին, որ միշտ խռովի, ու ամենեւին
հանդարտութիւն չունենայ ասոնց պատճառաւ.
արդեօք եղե՞ծ և տատանակ ստեղծեցիր ասոնք ապ-
քանազեան դարաստին մէջ, որ մեր հոգաւետ ծա-
ղիկները և պողատու ծառերը խեղդեն. և անոնց
արգելք ըլլան: Վերցուր աս բարկութեանդ գա-
ւազանը մեր ազգին վրայէն, ու արմատաքի լոյճ
բոլոր այն վնասակար եղե՞ծները, մի տար անոնց
զօրութիւն որ մեր այնչափ դարերէ 'ի վեր խնա-
մած դարաստդ անապատ դարձնեն»:

Ամէն եղիցի, կաւելացնեմք և մեր մեր
կողմից, և կցանկամք 'ի բոլոր սրտէ, որ մեր
Ռուսիաբնակ համազգիք ևս խորին ուշադ-
րութիւն դարձուցանելով վերոգրեալ խոր-
հրդածութեանց վերայ՝ աշխատին հեռի
միայ և զգուշանալ ամենայն տարաձայնու-
թիւններից և երկպառակութիւններից, ու-
րոց հետեանքն կարող են շատ արագբեր լի-
նել ազգի համար, ինչպէս եղած են միշտ:

Տփլիսէն ունիմք քանի մի լուր. Սրբազան
Սարգիս Արքեպիսկոպոսն զնացել է յԱջմիա-
ծին Վահագնաւ Կաթողիկոսի հրամանաւ՝
կրնելով Առաջնորդական պաշտօնից: Ա-
ռաջնորդ Վրաստանու և Իմերեթի նշանա-
կում է Սինդի երկրորդ անգամ Սրբազան
Մակար Արքեպիսկոպոսն: Դսկ ուսումնա-
րանի կառավարութեան վերայ որոշակի և
հաստատ տեղեկութիւնը դեռ չունիմք:

Ի Պոլիս յանկարծակի խաղաղութիւնը
վերադարձաւ Հայ հասարակութեան մէջ:

ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ ՏՈՒԵՍԻ, ՊԵՐՍԱՎԱՐՈՂ ԴԵՐԱՎՈՒՄԻՆ
(1862 ամի, Յունուարի 8) Հարկը, և տէրութեան եկամ-
տից մէջ մասնող միւս տուրքերը յաւելացնելու մասին:

Վենաց համար գործածելի ամենայն իրաց դիւն-
րի բարձրանալուն պատճառաւ, յաւելացան և տէ-
րութեան ծախքն կառավարութեան զանազան մա-

սանց հարկաւոր եղեալ իրաց համար: Գներն այդպէս բարձրանալն զօրացոյց ընդհանրապէս մանաւանդ ժողովրդին երկրագործական և արուեստական դասուց մէջ (въ производительныхъ классахъ народа), շահուելու օգտակար միջոցները, և ստանալու վարձը իւրեանց աշխատութեանց համար՝ աւելի մեծ չափով, քան թէ առաջ: Գործող այսպիսի դրութիւնը, ապացուցանում է մի կողմից՝ թէ հարկերը և այլ տուրքերը, որք մտնում են արքունական եկամուտի մէջ, հարկաւոր է յաւելացնել վերջը ինչ, իսկ միւս կողմից՝ յայտնի երաշխաւորութիւն է՝ թէ այս տուրքերը ծանրութիւն չեն լինելու Մեք հաւատարմ հպատակներին:

Վախարարութեանց մէջ, ըստ պատկանելիաց, եղեալ առաջագործութիւնը՝ այս երկու նպատակին հասնելու համար, զնուեցան և հաւանական եղանակներով խորհրդարանում: Մեք ևս օգտակար համարեցինք հաստատել զայնս, որոյ վասն և հրամայեմք՝

1. Վերկայ 1862 թուականից սկսած իւրաքանչիւր հարկ վճարող անձնից հարկերը և տուրքերը առնուլ այն չափով, որ նշանակուած են հրովարտակիս հետ դրուած առանձին ցուցակի մէջ (Лит. А.):

2. Բարձրացնել արքունագործութիւնը (гербовая бумага) ըստ այլ և այլ արժողութեանց՝ զինք, որոյ վասն և սահմանել այնպիսի թղթերի վաճառուիլը ամենայն տեղ՝ սոյն հրովարտակի ստացման օրից՝ այն գներով, որք նշանակուած են հրովարտակիս մէջ դրուած առանձին ցուցակի մէջ (Лит. Б):

3. Եւրոպայէն և Ասիայէն բերուած ապրանքների մաքսի վերայ յաւելացնել ռուբլին 58, ի բաց հանելով սոցա կարգից Եւրոպայէն բերուած հում և ռաֆինիրում շաքարը, և Ասիայէն բերուած՝ Պարսից և Տաճկաց ապրանքները, որք կատարուին կովկասեան նահանգի և Աշտարխանու վերայով: Բարձրացնել մաքսը սկսանել առնուլ Եւրոպայէն եկած ապրանքների համար՝ Ապրիլի 1 էն, իսկ Ասիայէն բերուած ապրանքների համար՝ Մայիսի 1 էն ներկայ 1862 թուականին:

4. Ըստ փաստական տեսչութեան:
ա. Փաստական գների վերայ, որ առնուում էին թէ հասարակ (простой) և թէ վկայագրերով եղած (съ документами) ծրարների համար, յաւելացնել 5 կոպ. արծ. ֆունտի վերայ:
բ. Վախարարութեան (страховая) նամակների համար առնուլ 20 կոպեկի տեղ 25 կոպ. արծաթ վասն իւրաքանչիւր լթի: և
գ. Վկայագրերի (росписки) համար, որ տուեալ լինին ապահովացուցեալ նամակները և ծրարները ուղարկողներին՝ առնուլ այսուհետեւ 5 կոպ. արծ. իւրաքանչիւր վկայագրի համար:

Կառավարող Եւրասիայի կառնէ սորա կատարման մասին պատշաճեալ տնօրէնութիւնը:

Ի ընդերին իսկական ձեռքով ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱՅԱՆ ՄԵՆՇԻՆՍԿԻՆ ստորագրուած է

«ԱՂԵՔՍԱՆԻՐ»

Ս. Փեթերպուրկ.

30 Դեկտեմբերի, 1861 թի:

Աւտ. Ա. Յուցակի միջէն հանում ենք հետեւեալ արժանի գիտութեան քանի մի տեղեկութիւնը:

1. Հայ մէշանիներից տանգուլ	2 10
2. Յոյն և Վրացի գիւղացիներից	1 5
3. Յոյն մէշանիներից տանգուլ	1 60
4. Խրիմու Թաթարներից մարգագուլ	75
5. Քաղաքաբնակ Թաթարներից	1 5
6. Պուխարացի, Կիւնացի և Ալքիժանու Թաթարներից	1 50
7. Պեսարապիլի Հրէաներից	2 50

Աւտ. Ե. Յուցակը ընդօրինակում ենք ամբողջապէս:

Արքունագործութիւնի տեսչակց անուները	Առաջին գները	Երկրորդ գները
Հասարակ արքունագործութիւն աղերսագրերի համար	15	20
Թուղթ	30	40
Մար	60	70
Արքունագործութիւն պայմանագրերի և կալուածագրերի համար	90	1
Թուղթ	90	1
Մանագրերի և կալուածագրերի համար	1 80	2
Գրքերի համար	3	3 50
	4 20	4 50
	6	7
	9	10
	12	13
	15	17
	18	20
	21	23
	24	26
	27	30
	30	33
	36	40
	42	45
	60	65
	90	100
	120	135
	180	200
	240	265
	300	330
	450	500
	600	660
	1,200	1,350
Արքունագործութիւն փոխանակագրաց համար (для векселей и заемных писем)	30	50
	90	1
	1 80	2
	3	3 50
	4 20	4 50
	6	7
	9	10
	12	13
	15	17
	18	20
	21	23
	24	26
	27	30
	30	33
	36	40
	42	45
	60	65
	90	100
	120	135
	180	200
	240	265
	300	330
	450	500
	600	660
	1,200	1,350

Պատճենական Արքունագործութիւն	2 15	20
Նաղորդ	3 15	20
Նո. Նո. 3	15	20
Նո. Նո. 4	15	20

Համալսարանական Կանոնադրութիւնները վերադնող ժողովն, որ կազմուեցաւ. Բարձրագոյն հրամանաւ և որ սկսեց իւր նիստը Դեկտեմբերի 7 ին բաղկանում է հետեւեալ անձինքներից. Նախագահ՝ Հոգաբարձու Գորպատեան ուսումնական շրջանակի ֆոն-Պարսի. անդամներ՝ պատգամաւոր Գորպատեան համալսարանի կողմանէ Փրորէքթօր ֆոն-Ելիսի. Հոգաբարձու Փեթերպուրկեան ուսումնական շրջանակի Կէնէրալ-Լէյվէնսոն ֆոն-Ելիս. սուցչապետը Լէյն և Կէնէրալ-Լէյվէնսոն. Հոգաբարձու Մոսքուայու ուսումնական շրջանակի Կէնէրալ-Մայոր Իւստ. Մոսքուայու համալսարանից՝ ուսուցչապետը Սեյմիով և Պարսի. Հոգաբարձու Ղաղանու ուսումնական շրջանակի ներգործական պետական խորհրդական Կոնս. Ալեքսեյ. Ղաղանու համալսարանից՝ ուսուցչապետը Օլեյնիկով. Հոգաբարձու Բիւլու ուսումնական շրջանակի՝ ներգործական պետական խորհրդական Պարսի. Սեյմիով. Ս. Վլատիմիրայ համալսարանից՝ ռէքթօր Պարսի. օգնական հոգաբարձուին Խարբովսկան ուսումնական շրջանակի, ներգործական պետական խորհրդական ֆոն-Խարբովսկան համալսարանից՝ ուսուցչապետ ֆոն-Փարսի. ըստ խնդրանացն՝ արձակուեցաւ իւր պաշտօնից, և նորա տեղ նշանակուեցաւ կառավարիչ՝ նախարարութեան Ազգային Լուսաւորութեան Սթաւա. Սեբերտար. Կերքին Խորհրդական Կոնս:

ԱԶԳԱՍԻՆ

ՆԵՐՎԻՆ - ԱԳՈՒՆՍ (ի 25 Նոյեմբերի 1861 թ.): Հետեւեալ բերկրաւթ լոյս էլ յուսամ. տեղի շնորհք Ձեր «Հաւատարմ» անուն լրագրի մի խորշում:

Գողթան գաւառի ներքին Ազգական Հոգեւոր Գալոցի ընթացքը շատ դժուար է երեւում, եթէ այժմեան շարունակութիւնից չխտորուի: Եւս Գալոցն որ չորս տարիից հետե կառավարում է Չարդարեանց Ազգասէր Աղա Մկրտչի բարեպաշտական արդեամբ, անշուշտ ժամանակիս գտնուած Ազգայնոցս ամեն երեւելի և դեւցաղն մեծագործներից համարուելի է Աղա Մկրտչին. երանի թէ ամեն քաղաքներում մի այսպիսի հաղուադիւտ ճշմարիտ արժանաւիշատակ առաքելի դրուուէր, մեր Ազգին մի պակասութիւն էլ չլացած կլինէր: Աղա Մկրտչի կողմից գտանուում են տեղի Տէր-Եղեղէսեան Ուսումնական Տէր-Յակոբ Արժանագով Քահանայն, որ ինքն է եղել Գալոցիս հիմնադրութեան սկզբնապատճառ. և երկրորդն է Աղամանց Ազգասէր Պարոն Պօղոսն, որոց քաղաքական խրախուսանք բաւական արդեւք պիտի ունենայ այս Գալոցս և Բարեւորի Ազգասիրական բողոքանքն ապարդիւն պիտի չլինի Աստուծով, ինչպէս որ երեւում է: Ահաւասիկ Գալոցիս մանկանց

Թիւն է 30, որոնք շարունակաբար հետեւեալ ուսմանց են պարապում, որք են՝ 1) Հասարակ ընթերցմունք. 2) Կրօնական ուսմունք, այսինքն՝ ա. Վրիստոսապատում. բ. Հաւատապատում. 3) Վերականութիւն. 4) Ազգային պատմութիւն. 5) Մանր ուսմանց նախագիտելիք փոքր տղայոց համար. 6) Թուաբանութիւն. 7) Այլընտրութիւն. 8) Եկեղեցական և Ազգային երաժշտութիւն: Հաբաթ օրերը անխափան ամեն դասերի և ուսմանց քաղաքացի և քննութիւն է լինում ի ներկայութեան Ուսուցչին. իսկ կիրակի օրերը զբօսնում են մի ազգային թէատրոնի կրթութեամբ. այս վերոյիշեալ դասերի տընօրէն և Ուսուցչին է մի միայն Վան քաղաքացի:

ՆԵՐՔԻՆ

Վեկտեմերի 3ին օծուեցաւ քաղաքիս մէջ Լուտերականաց վերանորոգեալ եկեղեցին, որ յանուն սրբոց Պետրոսի և Պօղոսի:

— Ծառայութիւնից ելած Սիմէօնով անուն մին փրախօրջիկ իւր վատ վարքի և երկրորդ անգամ ամուսնանալու համար առաջին կնոջ կենդանութեան ժամանակին, զրկուեցաւ ամենայն իրաւունքներէր և ուղարկուեցաւ Թօպուքթի գաւառը:

— Վեկտեմերի 4 առաւելան երկաթուղւոյն հողային գործքերը վերջացան:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Տուպլին քաղաքում պատահեցաւ հետեւեալ զարհուրելի անցքը. Հիւրանոցի ծառայից մինն արտաքսուելով իւր պաշտօնից՝ մնաց անգործ, և անկաւ աղքատութեան մէջ, որովհետեւ ինչ որ ունէր չունէր՝ բոլորը ևս սակաւ առ սակաւ ծախեց. Հոկտեմբերի 20 ին (անցեալ ամի) կոտեցաւ նա իւր բենեյ (կնոջ քրոջ) հետ, այնոր համար որ չկարողացաւ նա գտանել իւր օձիքները, և զայրանալով զարկեց գաւաղանով աղջկայ քունքին:

Աղջիկը այն հարուածը ստանալուց յետ կարողացաւ փախչել. սակայն երբ որ ներս մտաւ նորա կինը, անկաւ կատաղած մարդն նորա վերայ և քանի մի վէրք պատճառեց. Եւ բոլորովին մոռանալով իւր անձը, առաւ դանակ, բռնեց իւր երկու տարեկան որդին և համարեալ թէ կտրեց նորա գլուխը. յետ այսորիկ կտրեց նա նաև իւր երկրորդ որդու գլուխը: Այս երկրորդ մարդասպանութիւնը ուշաբերեց նորան, և սկսաւ նա այն ժամանակ ազդակելով օգնութիւն խնդրել. Նորա աղաղակը լսող և նորա մօտ եկող մարդիկը գտան նորան արտասուքի մէջ՝ իւր որդւոց դիակների մօտ. Նա աւանդ դէմ դնելով թոյլ տուաւ իւրեան ձեռքակալ առնել, և այժմ գտանուում է դատաստանի տակ:

— Պուրբէշի մէջ տպագրուած լրագիրներէր մինը խօսում է գերիներէ իսկապէս վաճառուելուն վերայ, որ լինում է Մօլտաիոյ մէջ. Իմբրիք Պէնէ անունով մինը իւրաքանչիւր տարի զը-

նում է եղած Սէքլէրների մօտ և առնում է եղած նոցանից տղայք, և մանաւանդ աղջիկներ, որպէս թէ վաճառականութիւն ուսուցանելու և կամ խանութների մէջ ծառայեցնելու համար. Եւսոյ առաջիններին ծախում է եղած Պուրբէշում Մաճառ և Գերմանացի արհեստանորներին՝ առնելով իւրաքանչիւրի համար մի մի ոսկի. իսկ երկրորդներին (աղջիկներին) առաւել մեծ գնով վաճառում է եղած՝ այդպիսի ապրանքը անողներին: Ռէֆօմմատեան քահանայն իմաց տուաւ այս անկարգութեան մասին քաղաքի ոստիկանութեան, որ և արգելեց Պէնէին երկիւ քաղաքի մէջ. բայց նա հանդարտ պատասխանեց, թէ աղջիկներին կտանի այսուհետեւ ի Ժուրժի: Սակայն Պէնէն վաճառականը միայն չէ այդպիսի առևտրով պարապող Մոլտաիոյ մէջ, Գի միայն Պուրբէշի մէջ գտանուում են 6,000 երեխայ, վերոյիշեալ եղանակաւ ծախուած:

— Լոր-Կրէնտայում փանամեան պարանոցի մէջ գտանուում են զմրուխտի մեծամեծ հանքեր, որոյ վան և այդ երկիրը կոչում է Վերմոնտի երկիր: Այժմ գտած են այն տեղ մին զմրուխտ յոյժ գեղեցիկ և յստակ գունով. 4,628 քար ծանրութեամբ, որ և վաճառուում է Փարիզի մէջ Կրէնտեան տէրութեան դեսպանի՝ Պ. Մուրիլիցի մօտ: Այդպիսի թանգազին գոհարներ յիշուում էին մինչև ցայժմ միայն չափաւ Բէլիէի մէջ:

— Լոնդոնի քաղաքում փլաւ եօթնյարկեան մին տուն, բոլոր իւր բնակիչներով: Փլատակների միջից դուրս հանեցին քսան և երկու մարդոց դիակներ, և տաններկու սաստիկ վերաւորուած մարդիկ. բայց զեն շատերը կան, որք չեն գտանուած: Տան փլելու պատճառն այն է՝ որ շատ հին է եղած, և չնայելով նորա հնութեանը՝ բնակում են եղած նորա մէջ բազմաթիւ անձինք:

— Վաճառականական նաւն «Մարիթանա» որ Լիւբերիովից Պոսթան էր գնում, տաննեհինգ ճանապարհորդով, ածուխով, բրդով և երկաթով բեռնաւորուած, այլեկոծութեան հանդիպելով Ժայռերի զարկուեցաւ, և խորտակուելով ընկղմեցաւ: Հինգ նաւաստի լողալով ցամաք ելան, և եօթն ճանապարհորդ մին տախտակի բռնուելով՝ աղատուեցան, իսկ միւսերը ամենքն ևս խեղդուեցան:

— Վեկտեմերի 2 ին Անթիպիէն քաղաքում մեծ հրդեհ պատահեցաւ. այրուեցաւ ամենամեծ գործարաններից մինը, և ապրանք մեծ գումարի: Եղած վնասը հաշուում են մինչև 3 միլիոն:

— Հոմայ Պապը ըստ համաձայնութեան կարտինալաց, ի կարգս սրբոց կամեաւ է դասել Ճառնիոյ մէջ նահատակուած 23 մարտիրոսներին: Նոցա սրբոց կարգը դասուելու հանդէսը պիտի կատարուի Հոգեգալստի օրում:

— Չինացւոց մատաղահասակ նոր թագաւորն վերադարձաւ Փէքին մայրաքաղաքը:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

Սաման անուն Բրուսայի մեքենագործն հնարեց մին այնպիսի ժամացոյց, որ ցուցանում է ճշդիւ թէ շոգեկառքերը երբ հասան յիջևան, երբ սկսան գնալ, և ճիշտ ժամանակ մնացին իջևանում:

— Գաղղիոյ Լիոն քաղաքի մէջ հնարեցին լուսանկարի տպագրական մասին, որով կարելի է տըպագրել մին ժամու մէջ 4,000 լուսանկար պատկեր:

ՄԱՅԵՆԱԽՍՍԱԿԱՆ

Մեքենա Վեկտեմեր ամեի սկզբում քաղաքիս մէջ ելաւ ի տպագրական մասից Միլտոնի Վերմոնտի քերթուածի Ռուսերէն թարգմանութիւնը՝ ընդ վերնագրով. «Потерянный рай, поэма Джона Милтона, переводъ съ Английскаго». Այս թարգմանութիւնը, որ արած է Պ. Ա. Չիպոբեւի (А. Чиповевъ), որ ամբը յառաջ Լազարեան ճեմարանի տեսուչն էր, մենք համեմատեցինք Հայերէն նոր թարգմանութեան հետ, որ արած է Հ. Ա. Բագրատունին (որպէս հրատարակած եմք լրագրիս երրորդ համարում), և գտաք ըստ մեծի մասին յոյժ համեմատ միմեանց. և այս ապացոյց է թէ երկու թարգմանութիւնքն ևս ճիշդ են Անգղիարէն բնագրին հետ: Ռուսերէն թարգմանութեան գինն է 1 ռուբ. արծ.: Կորուսեալ Գրախտի հետ ի լոյս ելաւ նաև «Գրախ գտեալ» քերթուածի թարգմանութիւնն, որի Հայերէն թարգմանութիւնը դեռ չկայ: Սորա գինն է 25 կոպ. արծ.:

— Հասաւ այս օրերումս մեր ձեռքը նաև Թէոդոսիոյ մէջ տպագրուած Հայերէն Օրացոյցն 1862 ամի: Դիւրքն և տպագրութիւնն Օրացոյցի յոյժ վայելուչ և գեղեցիկ է: Եւ բայց ի տօներից, կան բովանդակուած նորա մէջ նա և ազգային վեճակաւան տեղեկութիւնք, որք ուրիշ օրացոյցներ մէջ չէին լինում մինչև ցայժմ: Այս մասին պարտ է շնորհակալ լինել ի լոյս բնծայողին: Գինն է 25 կոպ. արծաթ:

ՎԵՐՁԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հունաց Օթթօն թագաւորն իւր կնոջ թագուհւոյ խնդրանք մեղմացուց դատաւորների որոշած պատիժը Տօզիասի համար, փոխելով մահապարտութեան վճիռը հետեւեալ պատժոյ. «Փակուի նա Նաւաթիոյ ամրոցի մէջ մինչև ցմահ»:

— Պօսնկէյուս երեւեցաւ Բաբէ հիւանդութիւնը:

— Մեղրիայում կամեաւ են ստորագրութիւն բանալ ի յիշատակ Փրէնա Ալլէրտի՝ արձան կանգնեցնելու համար:

— Դնտոնում բռնեցին Ռուսաց տան ռուբլանոց սուտ թղթադրամ շինողներ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՓՈՒՆԱԿԱԳՐԱՅ ԵՒ ԴՐԱՄԵ ԸՆԹԱՅԷՐ	
ՓԵՒԷԿԵՐԻ 19 8	
ԼՈՒՏՈՒՆԻ ԳՐ. 3 ամիս ժամանակով փէնս. 331	- 331
ԱՄՍԻԵՐՏԱՄԻ ԳՐ. 3 ամիս ժաման. ցէնդ. 1651	- 1641
ՀԱՄԳՈՒՐԻՆԻ ԳՐ. 3 ամիս ժամանակ. չէւ. 291	- 291
ՓԱՐԻԶԻ ՎԵՐՁԻ 3 ամիս ժամանակ. ամիս. 3521	- 3511
50 լուսնայի. տոմսակ.	971 -
ՌԻՍԻ Երկաթուղ. ամսակ.	1111 - 1112

ԽՄԲԱԳՐԻԶ 2. ՄՍԵՐԵԱՆՑ